

ORGANIZACJA PAKTU PÓŁNOCNOATLANTYCKIEGO

Tomasz A. Winiarczyk

Bezpieczeństwo międzynarodowe

□ stan braku:

- groźby napaści militarnej
- groźby presji zewnętrznej:
 - presji gospodarczej,
 - presji politycznej,
 - presji kulturalnej

system bezpieczeństwa zbiorowego

- system instytucjonalny, którego celem jest zapobieganie konfliktom pomiędzy państwami członkowskimi
- obejmuje swym zasięgiem wszystkie państwa danego obszaru, niezależnie od ich różnorodności

Elementy systemu zbiorowego bezpieczeństwa

- zakaz użycia siły zbrojnej pomiędzy członkami;
- pokojowe rozstrzyganie sporów;
- stosowanie ogólnych zasad stosunków międzynarodowych;
- stosowanie sankcji wobec agresora i podejmowanie decyzji o ich użyciu przez powołane do tego organy;
- kontrola i ograniczanie zbrojeń;
- ujęcie systemu w formie organizacji międzynarodowej powstałej na bazie traktatu lub porozumienia.

NATO – Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego

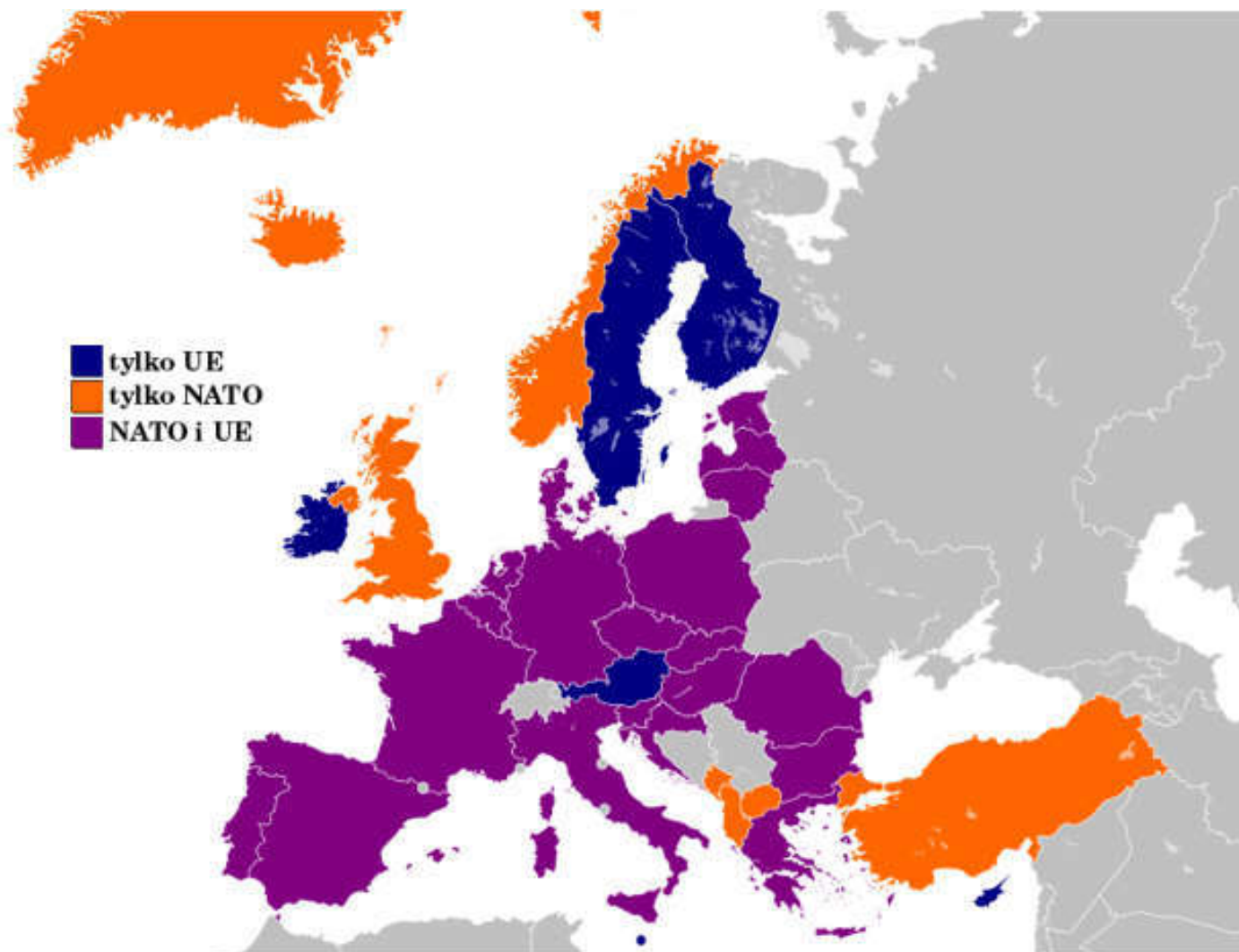

powstanie

- ❑ Organizacja polityczno-wojskowa powstała 24 sierpnia 1949 w wyniku podpisania 4 kwietnia 1949 Traktatu Północnoatlantyckiego przez:
 - 5 europejskich państw-członków Unii Zachodniej (Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Wielka Brytania)
 - 5 pozostałych państw zachodnioeuropejskich (Dania, Islandia, Norwegia, Portugalia, Włochy)
 - USA i Kanadę
- ❑ Początkowym celem istnienia organizacji, na mocy traktatu waszyngtońskiego, była obrona militarna przed atakiem ZSRR

poszerzenia

- **18 lutego 1952** Grecja i Turcja,
- **5 maja 1955** RFN,
- **30 maja 1982** Hiszpania
- **3 października 1990**
NATO powiększyło się o terytorium NRD po przyłączeniu jej landów do RFN
- **12 marca 1999** Czechy, Węgry i Polska,
- **29 marca 2004** Bułgaria, Estonia, Łotwa, Litwa, Rumunia, Słowacja i Słowenia,
- **1 kwietnia 2009** Albania i Chorwacja
- **5 czerwca 2017** Czarnogóra
- **27 marca 2020** Macedonia Północna

członkostwo

- ❑ NATO liczy 30 członków.

- ❑ kandydaci do członkostwa:
 - Gruzja, Bośnia i Hercegowina
- ❑ oficjalni kandydaci po złożeniu wniosku:
 - Finlandia, Szwecja, Ukraina

poza strukturami wojskowymi

- ❑ Państwa członkowskie nieuczestniczące w strukturach wojskowych NATO:
 - Grecja
 - od 14 sierpnia 1974 do 20 października 1980,
 - Francja
 - wystąpiła w 1966, częściowo powróciła w 1995, powróciła całkowicie podczas szczytu NATO w Strasburgu i Kehl 2009,
 - Hiszpania
 - od momentu przystąpienia do 1997.

traktat

- ❑ Traktat Północnoatlantycki podpisany w Waszyngtonie 4 kwietnia 1949
 - podstawowy akt prawny będący podstawą działania NATO
 - bardzo prosty dokument złożony z 14 artykułów określających najważniejsze zobowiązania sojuszników wobec siebie z osobna, jak i Sojuszu jako całości

cel NATO

- ❑ Zagwarantowanie *środkami politycznymi i militarnymi* wolności i bezpieczeństwa wszystkim państwom członkowskim.
- ❑ Do osiągnięcia tego celu NATO wykonuje podstawowe zadania w zakresie bezpieczeństwa:
 - zapewnia fundament trwałego bezpieczeństwa w Europie, opartego na rozwoju instytucji demokratycznych i pokojowym rozwiązywaniu konfliktów;
 - zapewnia środki odstraszenia i obrony przed jakąkolwiek formą ataku na terytorium każdego państwa członkowskiego;
 - rozwija bezpieczeństwo międzynarodowe poprzez stałą i aktywną współpracę ze wszystkimi państwami partnerskimi należącymi do programu Partnerstwo dla Pokoju (PdP) oraz Euroatlantyckiej Rady Partnerstwa;
 - wysyła swoje misje wojskowe do państw, na terytorium których toczy się konflikt zbrojny, celem zażegnania tego konfliktu.

art. 5

- ❑ atak zbrojny z zewnątrz zwrócony przeciwko jednemu lub kilku państwom członkowskim traktowany będzie jako atak przeciwko całej organizacji
- ❑ zawarta w tym artykule formuła casus foederis jest szczególnym rodzajem solidarności wojskowej między członkami Sojuszu

doktryna wojenna

- ❑ Doktryna wojenna NATO oparta była głównie na amerykańskich koncepcjach strategicznych wynikających z oceny zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego.
- ❑ Pierwszą z nich była doktryna **zmasowanego odwetu** przyjęta w USA w 1950 r. a zaadoptowana przez sojusz NATO w 1957 r.
- ❑ W 1961 r. opracowano doktrynę **elastycznego reagowania**, która została przyjęta przez NATO w 1967 r.
- ❑ W 1991 r. podjęto prace nad nową doktryną, którą pod nazwą **nowej koncepcji strategicznej** przyjęto w 1999 r.
 - Zakłada ona utrzymanie wystarczających sił konwencjonalnych i nuklearnych zdolnych do odstraszenia ewentualnych agresorów i zapewnienia bezpieczeństwa sojuszu oraz prowadzenie działań zapobiegających ewentualnym konfliktom zbrojnym na świecie (operacje pokojowe i stabilizacyjne).

historia NATO

- ❑ 4 marca 1947: traktat z Dunkierki (strony: Wielka Brytania i oraz Francja)
- ❑ 17 marca 1948: traktat brukselski – prekursor Paktu Północnoatlantyckiego (strony: Benelux, Francja, Wielka Brytania)
- ❑ czerwiec 1948: rezolucja Vandenberga w Senacie USA wzywa do tworzenia bloków militarnych
- ❑ 4 kwietnia 1949: podpisanie w Waszyngtonie Traktatu Północnoatlantyckiego ustanawiającego NATO
- ❑ 24 sierpnia 1949: wejście w życie Traktatu Północnoatlantyckiego; powstanie Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego

historia NATO

- ❑ wrzesień 1950: koncepcja tzw. wysuniętej strategii (forward strategy) – w razie wojny przenieść działania bojowe na terytorium państw bloku wschodniego; propozycja USA dot. remilitaryzacji Niemiec i włączenia ich w skład sojuszu (blok wschodni postrzega to jako kurs konfrontacyjny)
- ❑ październik 1950: przyjęcie przez Komitet Obrony NATO planu utworzenia sił sojuszniczych złożonych z 50 dywizji:
 - 20 francuskich,
 - 10 amerykańskich,
 - 10 włoskich,
 - 5 brytyjskich
 - 5 z państw Beneluxu.

historia NATO

- ❑ 1951: Rada NATO przyśpiesza proces rozbudowy sił lądowych sojuszu, które miały stanowić tzw. „tarczę” zabezpieczającą przed ewentualnym atakiem
 - USA i Wielka Brytania miały utworzyć siły tzw. „miecza” złożone ze strategicznego lotnictwa bombowego dysponującego bombami jądrowymi
- ❑ grudzień 1952: Rada NATO przyjmuje zasady doktryny wojennej sojuszu oparte na amerykańskiej doktrynie „odstraszania”

historia NATO

- ❑ kwiecień 1954: dla zrównoważenia radzieckiej przewagi w wojskach lądowych konieczne jest oparcie strategii sojuszu na użyciu taktycznej broni jądrowej; w skład sił NATO w Europie weszły amerykańskie jednostki uzbrojone w taką broń
- ❑ październik 1954: Układy Paryskie – decyzja o zakończeniu okupacji Niemiec Zachodnich, przyznaniu im prawa do odbudowy sił zbrojnych oraz przyjęciu RFN do sojuszu
- ❑ grudzień 1954: przyjęcie amerykańskiej strategii „zmasowanego odwetu”
 - w razie ewentualnego konfliktu, użycie broni jądrowej na dużą skalę
- ❑ maj 1955: koniec procesu ratyfikacji układów paryskich (pretekst dla państw bloku wschodniego do utworzenia Układu Warszawskiego)

historia NATO

- ❑ maj 1957: potwierdzenie koncepcji użycia broni jądrowej w ewentualnym konflikcie; środki przenoszenia broni jądrowej mają posiadać siły zbrojne wszystkich państw sojuszu, w tym RFN
- ❑ kwiecień 1958: zatwierdzenie planu rozbudowy sił sojuszu (MC-70: wzmocnienie sił w Europie przez 12 dywizji niemieckich, 4 francuskie i 2 brytyjskie; możliwość rozbudowy baz raketowych i wprowadzenie na uzbrojenie środków przenoszenia broni jądrowej
- ❑ 1959-1960: USA rozmieszczają w Europie Zachodniej wyrzutnie rakiet średniego zasięgu z głowicami jądrowymi
 - zainstalowanie w Turcji 15 wyrzutni rakiet typu „Jupiter” prowokują ZSRR do rozmieszczenia rakiet średniego zasięgu na Kubie, co jest przyczyną kryzysu kubańskiego

historia NATO

- ❑ grudzień 1961 Paryż: dyskusja nad możliwością przekształcenia sojuszu w „czwartą potęgę atomową” (swobodny dostęp do broni nuklearnej wszystkich państw NATO) – pomysł RFN
- ❑ maj 1962 Ateny: USA i Wielka Brytania odrzucają plan przekształcenia NATO w „czwartą potęgę atomową”; akcentuje się potrzebę rozbudowy sił konwencjonalnych
- ❑ 1966: Charles de Gaulle wycofuje Francję ze struktur militarnych NATO
 - 16 X 1967 przeniesienie głównej siedziby NATO z Paryża do Brukseli (główne dowództwo wojskowe na południe od Brukseli, w mieście Mons)

historia NATO

- ❑ 1967: doktryna „elastycznego reagowania” jako oficjalna strategia NATO (użycie broni jądrowej w przypadku braku możliwości odparcia ewentualnej agresji siłami konwencjonalnymi)
 - odwrócenie roli „tarczy” i „miecza”: funkcja „tarczy” dla strategicznych sił nuklearnych, a „miecza” dla sił konwencjonalnych wzmocnionych taktyczną bronią jądrową
- ❑ grudzień 1970: przyjęcie dziesięcioletniego planu rozbudowy sił zbrojnych sojuszu (AD-70) – rozbudowa armii państw Europy Zachodniej.
- ❑ kwiecień 1974: Deklaracja Atlantycka – ograniczenie dominacji USA i rozszerzenie współpracy państw NATO

historia NATO

- ❑ od 1976: lansowanie przez USA wspólnej doktryny militarnej sił konwencjonalnych
 - założenia tzw. aktywnej obrony
 - 1981 jako tzw. doktryna bitwy powietrzno-lądowej oficjalnie przyjęta przez USA
- ❑ 1982: przyjęcie do sojuszu Hiszpanii.
- ❑ 1984 Sztokholm: konferencja w sprawie środków budowy zaufania i bezpieczeństwa w Europie – NATO stało się stroną rozmów rozbrojeniowych
- ❑ kwiecień 1991: deklaracja o partnerstwie z krajami Europy Środkowej i Wschodniej
- ❑ październik 1996 Detroit: Clinton zapowiada rozszerzenie sojuszu w 50. rocznicę jego utworzenia i zaproszenie kandydatów z Europy Środkowo-Wschodniej do negocjacji

historia NATO

- ❑ 27 maja 1997 Paryż: Akt Stanowiący o Wzajemnych Stosunkach, Współpracy i Bezpieczeństwie między NATO a Federacją Rosyjską
- ❑ 8 lipca 1997: zaproszenie do przystąpienia do Sojuszu Węgry, Czechy i Polska (dawni członkowie układu warszawskiego)
- ❑ 12 marca 1999: przyjęcie Polski, Czech i Węgier do NATO

historia NATO

- ❑ 24 marca 1999: zaangażowanie NATO w pierwszy konflikt zbrojny w Kosowie
 - nieudana interwencja militarna miała na celu zakończenie sześciolletniej masakry ludności cywilnej na Bałkanach
- ❑ 12 września 2001: w odpowiedzi na atak na USA (11 września 2001) NATO pierwszy raz uruchamia procedury związane z tzw. Artykułem Piątym
 - atak na dowolne państwo, należące do NATO, równy jest z atakiem na cały Sojusz

historia NATO

- ❑ 21 listopada 2002: Podczas szczytu w Pradze (Czechy), siedem nowych państw otrzymało zaproszenia do rozpoczęcia negocjacji odnośnie ich przystąpienia do Sojuszu.
 - Były to: Estonia, Łotwa, Litwa, Słowenia, Słowacja, Bułgaria i Rumunia.
 - W 2002 roku rozmowy odnośnie swojego członkostwa w NATO rozpoczęła Chorwacja.
- ❑ 10 lutego 2003: W NATO nastąpił kryzys po tym, jak Francja i Belgia zawetowały uruchomienie specjalnych procedur mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa Turcji na wypadek wojny w Iraku. Niemcy odmówiły skorzystania z przysługującego im prawa zablokowania procesu, ale poparły weto.

historia NATO

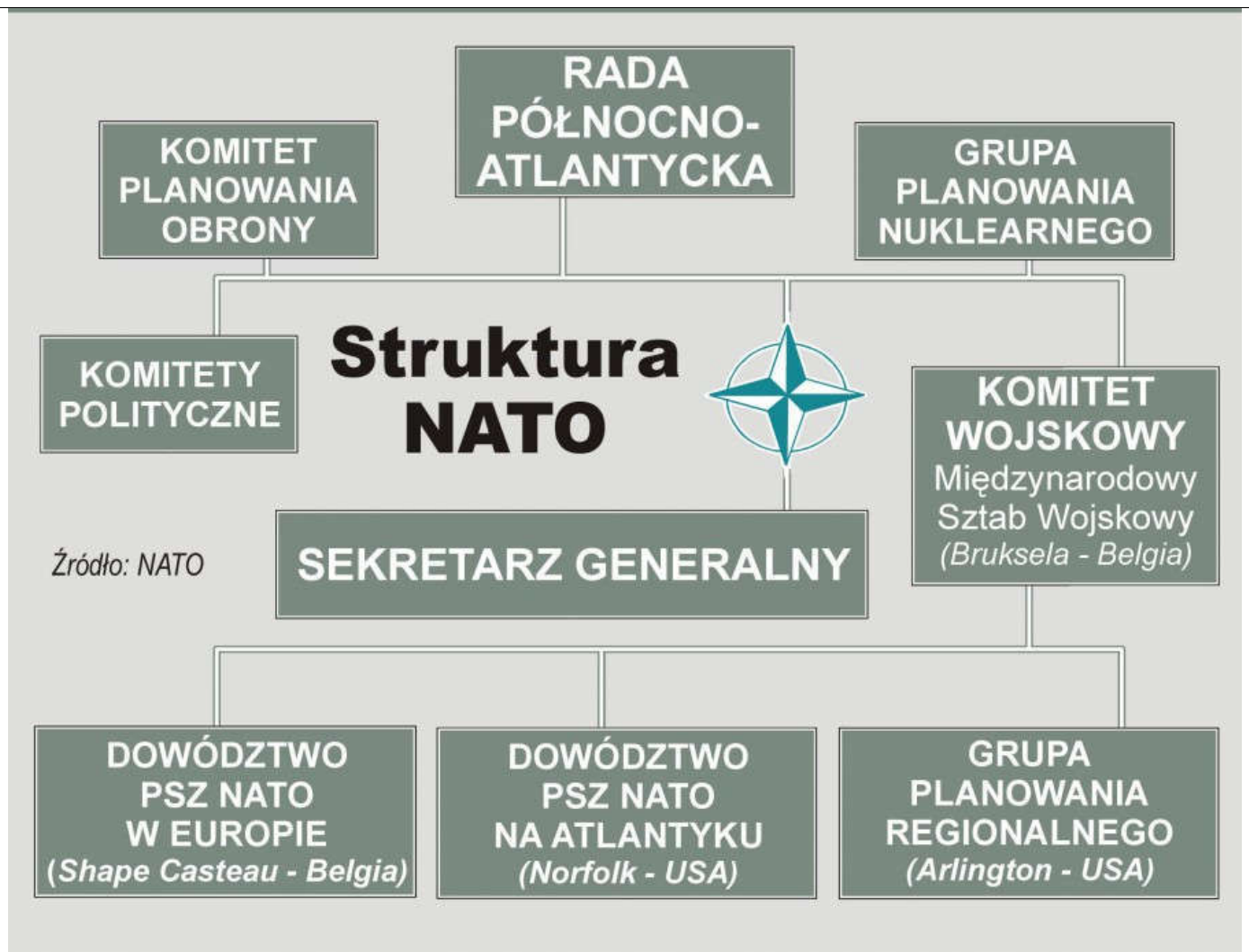
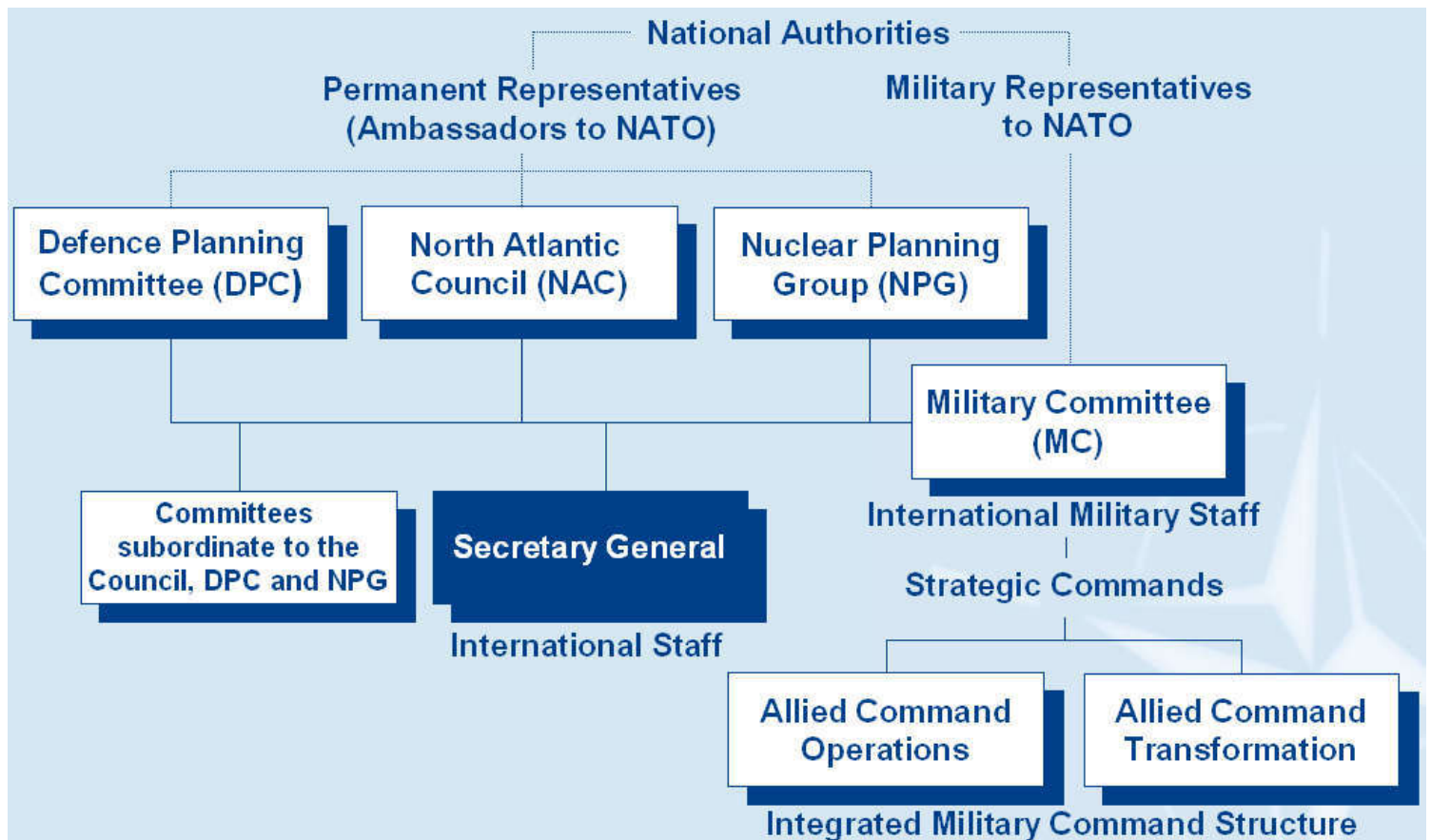
- ❑ 16 kwietnia 2003: zgoda NATO na przejęcie w sierpniu dowództwa nad Międzynarodowymi Siłami Wspierającymi Bezpieczeństwo (ISAF) w Afganistanie
 - pierwsza w historii sytuacja w której NATO prowadziło operację poza regionem północnego Atlantyku
- ❑ 19 czerwca 2003: znacząca restrukturyzacja dowództwa NATO.

historia NATO

- ❑ 29 marca 2004: Bułgaria, Estonia, Łotwa, Litwa, Rumunia, Słowacja i Słowenia członkami NATO.
- ❑ 26 kwietnia 2005: NATO przychyliła się do prośby Unii Afrykańskiej o wsparcie logistyczne misji w Darfurze
- ❑ 1 kwietnia 2009: Albania i Chorwacja członkami NATO
- ❑ 4 kwietnia 2009: Anders Fogh Rasmussen sekretarzem generalnym NATO
- ❑ 28 marca 2014: Jens Stoltenberg sekretarzem generalnym NATO

doktryny NATO

- ❑ **koncepcja tzw. wysuniętej obrony (1950)** – w wypadku wojny przeniesienie działań bojowych na terytorium państw bloku wschodniego; siły lądowe to tzw. „tarcza” zabezpieczająca przed ewentualnym atakiem; USA i Wielka Brytania miały utworzyć siły tzw. „miecza” złożone ze strategicznego lotnictwa bombowego dysponującego bombami jądrowymi
- ❑ **doktryna odstraszania (1952)** – proporcjonalne zwiększenie zasobów militarnych oraz potencjału wojskowego spowoduje rezygnację przeciwnika w kwestii rozpoczęcia ewentualnych działań zbrojnych
- ❑ **doktryna zmasowanego odwetu (1954)** – użycie broni jądrowej na dużą skalę w razie ewentualnego konfliktu
- ❑ **doktryna elastycznego reagowania (1967)** – użycie broni jądrowej w przypadku braku możliwości odparcia ewentualnej agresji siłami konwencjonalnymi; funkcję „tarczy” odgrywały strategiczne siły nuklearne, a „miecza” – siły konwencjonalne wzmocnione taktyczną bronią jądrową
- ❑ **nowa koncepcja strategiczna (1991)** – utrzymanie wystarczających sił konwencjonalnych i nuklearnych zdolnych do odstraszania ewentualnych agresorów i prowadzenie działań zapobiegających ewentualnym konfliktom zbrojnym na świecie

Rada

- ❑ Najważniejszym organem kierowniczym w sprawach politycznych jest Rada Północnoatlantycka, która obraduje na szczęblu szefów państw lub rządów, ministrów spraw zagranicznych, ministrów obrony i Stałych Przedstawicieli państw członkowskich.
- ❑ Szczyty NATO odbywają się średnio, co 2 – 3 lata, spotkania ministerialne dwa razy w roku, Stali Przedstawiciele spotykają się raz w tygodniu.
- ❑ Decyzje Rady maja moc wiążącą i są podejmowane na zasadzie jednomyślności.

Komitet Planowania Obrony

- ❑ Najwyższy organ kierowniczy w sprawach wojskowych.
- ❑ Składa się ze Stałych Przedstawicieli, z wyjątkiem Francji, w randze ambasadorów, a dwa razy w roku obraduje na szczęblu ministrów obrony państw członkowskich. Komitet zajmuje się większością kwestii dotyczących obrony i planowania obronnego.

Grupa Planowania Nuklearnego

- W jej skład wchodzi przedstawiciele wszystkich państw członkowskich z wyjątkiem Francji.
- Grupa zajmuje się strategią jądrową.
- Jej decyzje wymagają zatwierdzenia przez Komitet Planowania Obronnego.

Sekretarz Generalny

- Najwyższy urzędnikiem Sojuszu.
- Wybierany przez państwa członkowskie na cztery lata.
- Wraz z podległym mu Sekretariatem Międzynarodowym zajmuje się nadzorowaniem wykonywania uchwał organów Sojuszu, opracowywaniem raportów i projektów uchwał.
- Reprezentuje organizację na zewnątrz.

Sekretarz Generalny NATO

- ❑ ur. 16 marca 1959 w Oslo
- ❑ norweski polityk, ekonomista
- ❑ od 2002 do 2014 przewodniczący Partii Pracy
- ❑ premier Norwegii w latach 2000–2001 oraz 2005–2013.

dotychczasowi Sekretarze Generalni

- ❑ Hastings Lionel Ismay (Wielka Brytania): 4 kwietnia 1952 – 16 maja 1957,
- ❑ Paul-Henri Spaak (Belgia): 16 maja 1957 – 21 kwietnia 1961,
- ❑ Dirk Stikker (Holandia): 21 kwietnia 1961 – 1 sierpnia 1964,
- ❑ Manlio Brosio (Włochy): 1 sierpnia 1964 – 1 października 1971,
- ❑ Joseph Luns (Holandia): 1 października 1971 – 25 czerwca 1984,
- ❑ Peter Carington (Wielka Brytania): 25 czerwca 1984 – 1 lipca 1988,
- ❑ Manfred Wörner (Niemcy): 1 lipca 1988 – 13 sierpnia 1994,
- ❑ Sergio Balanzino (Włochy): 13 sierpnia – 17 października 1994,
- ❑ Willy Claes (Belgia): 17 października 1994 – 20 października 1995,
- ❑ Sergio Balanzino (Włochy): 20 października – 5 grudnia 1995,
- ❑ Javier Solana (Hiszpania): 5 grudnia 1995 – 6 października 1999,
- ❑ George Robertson (Wielka Brytania): 14 października 1999 – 1 stycznia 2004,
- ❑ Jaap de Hoop Scheffer (Holandia): 1 stycznia 2004 – 1 sierpnia 2009,
- ❑ Anders Fogh Rasmussen (Dania): 1 sierpnia 2009 – 30 września 2014.
- ❑ Jens Stoltenberg (Norwegia): 1 października 2014 –

Wysoki Komitet Planowania Centralnego na Sytuacje Nadzwyczajnych Zagrożeń

- Koordynuje podległe mu komitetów i zarządów ściśle wyspecjalizowanych instytucji w celu stworzenia procedur skutecznego użycia środków obrony cywilnej.

bibliografia

- podręczniki wyd. Operon
- pl.wikipedia.org
- www.nato.int